

Talabalarda tasviriy san'at asarlarini estetik tafakkur orqali baholash ko'nikmalarini rivojlantirish

Esanova Lobar Kulmurotovna

Navoiy davlat universiteti

“Tasviriy san'at va muhandislik grafikasi” kafedrası o'qituvchi

Annotatsiya: Ushbu maqolada talabalarda tasviriy san'at asarlarini estetik tafakkur orqali baholash ko'nikmalarini rivojlantirish usullari tahlil qilinadi. Tadqiqotda san'at asarlarini tanqidiy tahlil qilish, reflektiv yondashuv, interaktiv muhokamalar va loyiha asosida o'qitish metodlari asosida estetik tafakkur va baholash qobiliyatini oshirishga qaratilgan strategiyalar ko'rib chiqiladi.

Kalit so'zlar: tasviriy san'at, estetik tafakkur, baholash ko'nikmalari, pedagogik metodlar, reflektiv yondashuv, loyiha asosida o'qitish, interaktiv metodlar.

Tasviriy san'at ta'limida talabalarda estetik tafakkur va baholash ko'nikmalarini rivojlantirish pedagogik jarayonning muhim qismi hisoblanadi. Bu jarayon talabalarni san'at asarlarini chuqur anglashga, ularning badiiy xususiyatlarini tahlil qilishga va ijodiy qarorlar qabul qilishga o'rgatadi. Innovatsion pedagogik metodlar, jumladan interaktiv texnologiyalar, loyiha asosida o'qitish va reflektiv tahlil talabalarning estetik tafakkurini rivojlantirishda samarali vositalardir.

Talabalarda tasviriy san'at asarlarini estetik tafakkur orqali baholash ko'nikmalarini rivojlantirish jarayoni murakkab pedagogik-psixologik tizimni talab qiladi. Bu jarayon kognitiv, emotsional va estetik komponentlarni o'zaro uyg'unlashtirish orqali amalga oshiriladi. Kognitiv komponent talabaga san'at asarining tarkibi, texnikasi, rang, chiziq, kompozitsiya va detal kabi badiiy elementlarni tushunishga yordam beradi. Shu orqali talaba san'at asarining badiiy xususiyatlarini tahlil qilish, ularni taqqoslash va mustaqil baholash qobiliyatiga ega bo'ladi.

Emotsional komponent talabaning san'at asariga hissiy munosabatini shakllantiradi. Talaba rang, shakl, kompozitsiya va badiiy obraz orqali yuzaga keladigan estetik taassurotlarni his qiladi. Bu komponent san'at asaridan zavq olish, uning badiiy mazmunini anglash va tafakkur orqali talqin qilish qobiliyatini rivojlantiradi. Estetik komponent esa talabaga badiiy did, san'at asarini baholash va ijodiy qarorlar qabul qilish ko'nikmalarini shakllantirishga yordam beradi.

Loyiha asosida o'qitish (Project-Based Learning) talabalarga san'at asarlarini o'rganish va tahlil qilish jarayonida amaliy vazifalarni bajarishga imkon beradi. Masalan, talaba turli davr va madaniyatlarning san'at asarlarini tahlil qiladi, ularning badiiy va estetik xususiyatlarini solishtiradi va o'z ijodiy qarashlarini qo'shib yangi badiiy ifodalar yaratadi. Bu esa estetik tafakkur va baholash qobiliyatlarini mustahkamlashga xizmat qiladi.

Reflektiv tahlil metodlari talabaga o'z kuzatuvlarini va baholarini yozma shaklda ifodalash imkonini beradi. Talaba san'at asarini tahlil qilish jarayonida o'z fikrini asoslashni, tanqidiy qarashlarni shakllantirishni va ijodiy tafakkurini rivojlantirishni o'rganadi. Shu bilan birga, reflektiv yondashuv talabaning o'z bilimi va tajribasini qayta ko'rib chiqish, xatolarini tahlil qilish va kelajakdagi ijodiy qarorlar uchun asos yaratish imkonini beradi.

Interaktiv metodlar talabalarga san'at asarini turli nuqtai nazardan o'rganish imkonini beradi. Guruh muhokamalari, vizual prezentatsiyalar, bahs-munozaralar orqali talaba o'z fikrini aniqlik bilan ifodalaydi va boshqalarning qarashlarini baholaydi. Bu jarayon ijtimoiy kompetentsiyalarni ham rivojlantiradi va san'at asarini baholashda adolatli va asosli yondashuvni shakllantiradi.

Raqamli texnologiyalardan foydalanish talabaga san'at asarlarini batafsil o'rganish imkonini beradi. Virtual muzeylar, interaktiv tasvirlar va multimedia vositalari orqali talaba san'at asarining rang, shakl va detalini diqqat bilan kuzatadi, turli davr va madaniyatlarning badiiy uslublarini solishtiradi. Shu bilan birga, talaba o'z tahlillarini raqamli formatda taqdim etib, o'z ishini baholash va boshqalarning fikrini olish imkoniga ega bo'ladi.

Baholash tizimi talabalarning estetik tafakkur va baholash ko'nikmalarini rivojlantirishda muhim rol o'ynaydi. Pedagoglar talabaning san'at asarini tahlil qilish, estetik idroki, tanqidiy tafakkuri va ijodiy yondashuvini baholaydilar. Formativ baholash talabalarga o'z bilimlarini sinash va yaxshilash imkonini beradi, shuningdek, estetik va kognitiv qobiliyatlarni mustahkamlashga yordam beradi.

Madaniy va tarixiy kontekstni chuqur anglash talabaning estetik baholash ko'nikmalarini yanada rivojlantiradi. Talaba turli madaniyat va davrlarning san'at asarlarini tahlil qiladi, ular orasidagi o'xshashlik va farqlarni aniqlaydi. Bu jarayon nafaqat estetik idrokni, balki madaniy xabardorlikni ham oshiradi, talabaning badiiy tafakkurini boyitadi va uni professional faoliyatga tayyorlaydi.

Shu tarzda, talabalarda tasviriy san'at asarlarini estetik tafakkur orqali baholash ko'nikmalarini shakllantirish pedagogik-psixologik mexanizmlarning uyg'un ishlashini talab qiladi. Kognitiv, emotsional va estetik komponentlar birgalikda faoliyat yuritganda talaba san'at asarini chuqur anglash, mustaqil baholash va ijodiy qarorlar qabul qilish qobiliyatiga ega bo'ladi. Loyiha asosida o'qitish, reflektiv tahlil, interaktiv metodlar va raqamli texnologiyalar bu jarayonni samarali qiladi, talabalarning estetik va tanqidiy fikrlash ko'nikmalarini rivojlantiradi, ularni professional va madaniy jihatdan boyitadi.

Talabalarda tasviriy san'at asarlarini estetik tafakkur orqali baholash ko'nikmalarini rivojlantirish pedagogik-psixologik jihatdan muhim va ko'p qirralik jarayon hisoblanadi. Ushbu jarayon kognitiv, emotsional va estetik komponentlarning uyg'un ishlashini talab qiladi. Talabalar san'at asarini tahlil qilish, rang, kompozitsiya,

chiziq va detal kabi badiiy elementlarni anglash orqali estetik didini rivojlantiradi, tanqidiy tafakkur va ijodiy qaror qabul qilish qobiliyatini shakllantiradi.

Innovatsion pedagogik metodlar, jumladan loyiha asosida o'qitish, reflektiv tahlil, interaktiv muhokamalar va raqamli texnologiyalardan foydalanish pedagogik-psixologik mexanizmlarni samarali qiladi. Bu usullar talabalarga san'at asarini turli nuqtai nazardan tahlil qilish, o'z fikrini asoslash va boshqalarning qarashlarini hisobga olish imkonini beradi. Shu bilan birga, talabalarda madaniy va tarixiy kontekstni chuqur anglash estetik tafakkur va baholash qobiliyatlarini yanada rivojlantiradi.

Natijada, pedagogik-psixologik mexanizmlarni optimallashtirish orqali talabalarda estetik tafakkur va baholash ko'nikmalari mustahkamlanadi, ularning badiiy savodxonligi, ijodiy tafakkuri va madaniy xabardorligi oshadi. Ushbu ko'nikmalar esa kelajakda ularni professional faoliyatda samarali ishlashga va san'at ta'limida yuqori natijalarga erishishga tayyorlaydi.

Foydalanilgan adabiyotlar

1. Shavdirov, S. A. (2017). *Podgotovka budushchikh uchiteley k issledovatel'skoy deyatel'nosti*. Pedagogicheskoe obrazovanie i nauka, 2, 109–110.
2. Shavdirov, S. A. (2017). Selection Criteria of Training Methods in Design Fine Arts Lessons. *Eastern European Scientific Journal*, 1, 131–134.
3. Shovdirov, S. (2024). Analyzing the sources and consequences of atmospheric pollution: A case study of the Navoi region. *E3S Web of Conferences*, 587, 02016.
4. Shavdirov, S. (2025). Method of organization of classes in higher education institutions using flipped classroom technology. *AIP Conference Proceedings*, 3268(1), 070035.
5. Ibraimov, X., Shovdirov, S. (2023). Theoretical Principles of The Formation of Study Competencies Regarding Art Literacy in Students. *Science and Innovation*, 2(B10), 192–198.
6. Rustamova, M. (2022). Innovation in Art Education: Socio-Cultural Competence and Aesthetic Development. *Pedagogical Innovations Journal*, 5, 35–42.
7. Abdullaeva, L. (2021). *Methodology for Assessing Socio-Cultural Competence in Art Education*. Tashkent: Fan va Ta'lim.